ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ У СУЧАСНІЙ СУДОВІЙ ПОЛІТИЦІ: СУБ'ЄКТИ ТА НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

УДК 342:338
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.12

ОЛЬГА НАУМОВА
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Україна
ORCID: 0009-0005-8541-0176

Анотація. У статті досліджено значущість внутрішніх адміністративно-правових імпульсів регулювання судової політики, яка зростає в умовах цифровізації. Актуальність теми зумовлена тим, що інтереси учасників цифрового реформування судової політики на інноваційній основі постійно видозмінюються. Метою статті є розкриття особливостей просування інновацій у судовій політиці та її основних суб'єктів. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні дослідні методи. До них належать аналіз і синтез, формально-інституційний, структурно-функціональний, порівняльно-правовий та логіко-нормативний методи, які дали змогу дослідити суб'єктність інновацій у рамках цифрової трансформації сучасної судової політики, а також з'ясувати позиції інтересантів та бенефіціарів цифрової трансформації судочинства. Результати дослідження полягають у з'ясуванні специфіки перебігу цифровізації судової політики, яка визначає ключових учасників просування інновацій у судочинстві з погляду їхніх потреб та вимог. Обґрунтовано, що в сучасний період на міжнародному рівні здійснюється адаптація судочинства та правосуддя до електронного управління документами та механізмів дистанційної участі. Установлено, що адміністративно-правові органи здійснюють керівництво технічною інфраструктурою судочинства. Також з'ясовано особливості впровадження систем електронного подання документів та контролю за переходом від традиційних до цифрових процедур. У висновках наголошено, що метою активності агентів змін є просування цифрової трансформації систем правосуддя, орієнтованих на потреби громадян та заснованих на правах людини, а також норм відповідального використання штучного інтелекту. Підкреслено, що мотивацією цифрових трансформацій у судовій системі є потреби «програмування» певних конкретних результатів судового процесу та оптимізації ухвалення типових рішень за нових ситуацій. В умовах сучасної України суб'єктність адміністративно-правових інновацій судової політики обмежена військовим станом, проте правознавча спільнота здійснює активне опрацювання міжнародного досвіду інновацій.

Ключові слова: судова політика; цифрові інновації; адміністративно-правова регуляція; правова трансформація; агенти змін; цифрові практики судочинства.

DIGITAL INNOVATIONS IN MODERN JUDICIAL POLICY: SUBJECTS AND DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION

UDC 342:338
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.12

OLHA NAUMOVA
Candidate of Legal Sciences, Associate Professor at the Department of Civil, Labor and Economic Law
Oles Honchar Dnipro National University, Ukraine
ORCID: 0009-0005-8541-0176

Abstract. The article examines the significance of internal administrative and legal impulses for regulating judicial policy, which is growing in the context of digitalization. The relevance of the topic is due to the fact that the interests of participants in the digital reform of judicial policy on an innovative basis are constantly changing. The purpose of the article is to reveal the features of promoting innovations in judicial policy and its main subjects. The methodological basis of the study is general scientific and special legal research methods.

These include analysis and synthesis, formal-institutional, structural-functional, comparative-legal and logical-normative methods, which made it possible to investigate the subjectivity of innovations within the framework of the digital transformation of modern judicial policy, as well as to clarify the positions of stakeholders and beneficiaries of the digital transformation of judicial proceedings. The results of the study are to clarify the specifics of the course of the digitalization of judicial policy, which determines the key participants in promoting innovations in judicial proceedings in terms of their needs and requirements. It is substantiated that in the modern period, the adaptation of judicial proceedings and justice to electronic document management and remote participation mechanisms is being carried out at the international level. It is established that administrative and legal bodies manage the technical infrastructure of judicial proceedings. The features of the implementation of electronic document submission systems and control over the transition from traditional to digital procedures are also clarified. The conclusions emphasize that the purpose of the activity of change agents is to promote the digital transformation of justice systems focused on the needs of citizens and based on human rights, as well as the norms of responsible use of artificial intelligence. It is emphasized that the motivation for digital transformations in the judicial system is the need to «program» certain specific outcomes of the judicial process and optimize the adoption of standard decisions in new situations. In the conditions of modern Ukraine, the subjectivity of administrative and legal innovations of judicial policy is limited by martial law, however, the legal community is actively studying international experience of innovations.

Key words: judicial policy; digital innovations; administrative and legal regulation; legal transformation; agents of change; digital practices of judicial proceedings.

Постановка проблеми. Цифрові зміни і цифрова правова реальність формують нетривіальні (стресові) умови для розгортання реформ судової політики, яка виступає комплексною діяльністю, котра залучає багатьох учасників. Міжнародно-правовий тиск та вплив на формування універсальних підходів до судової політики мають істотні пріоритети, які заперечуються або дискутуються на національному рівні. Для сучасної України зростає значення вимог ЄС щодо судочинства та судової політики.

Однак значущість внутрішніх адміністративно-правових імпульсів регулювання судової політики також зростає. Національний досвід і спроможність суб'єктів адміністративно-правового формування судової політики є вирішальними чинниками успішності формування національної моделі сприйняття міжнародно-правових норм. Інтереси учасників формування судової політики на інноваційній основі постійно перевизначаються. На цій основі формується специфічний управлінський досвід судової політики, який має міжгалузевий характер. Формується істотне протиріччя між правовими та політичними принципами зміни судової політики. Оптимальність та доцільність участі суб'єктів формування судової політики також потребують оцінки та висновків.

Метою статті є розкриття особливостей просування інновацій у судовій політиці та її основних суб'єктів. Завданням статті є виявлення інноваційної спроможності та мотивації учасників вироблення судової політики в умовах цифровізації.

Стан опрацювання проблеми. Тематику трансформації судової політики активно розробляють українські та зарубіжні вчені. М. Бобек розглядає форму та сутність у судових перехідних періодах Центральної Європи [7], О. Ларссон та Д. Наурін з'ясовують, як ризики скасування судових рішень Суду ЄС впливають на незалежність судової влади та політичну невизначеність [9], Н. Квасневська розкриває позитивні та проблемні моменти судово-правової політики в умовах реформування судоустрою та судочинства [4]. При цьому існує потреба уточнення суб'єктності інновацій у рамках трансформації сучасної судової політики, а також з'ясування інтересантів та бенефіціарів цифрової трансформації судочинства.

Виклад основного матеріалу. Цифрова трансформація судових систем є однією з найважливіших передумов для інновацій у сучасному адміністративно-правовому управлінні. Перебіг цифровізації визначає ключових учасників, які просувають інновації у судовій політиці. Потребують визначення функції, механізми впливу та внесок в еволюцію судової політики. Суддівський корпус потенційно може виступати одним із провідних внутрішніх стейкхолдерів, які впроваджують та формують судову політику відповідно до вимог практичного ухвалення судових рішень та відкритості судового процесу. У цьому контексті український фахівець О. Гиляка наголошує, що погляд на нові технології з правової точки зору вимагає попереднього розуміння того, що їх використання призвело не лише до соціально-економічного прогресу, а й суттєво вплинуло та створило проблеми для обширного каталогу прав людини. Визнаючи, що цифрові технології поступово заволоділи всіма аспектами людського існування

в розвиненому суспільстві, люди неминуче задаються питанням про зв'язок, який виникає між цими технологіями та захистом прав людини [2, с. 17].

Прикладом ініціатив, спрямованих на трансформацію судової політики на міжнародному рівні, є масштабне дослідження мережі судової доброчесності в міждержавному об'єднанні АСЕАН (JIN ASEAN) [8]. Воно ініціювало дослідження, яке відображає вплив нових технологій на суддівську доброчесність. Фокус був спрямований на суддів та судові адміністрації. Було виявлено, що судді все частіше використовують можливості онлайн-слухань та переходять на онлайн-форми. Також було встановлено, що відбувається інтеграція інструментів штучного інтелекту до процесів прийняття правових рішень [8].

У цьому контексті О. Гиляка наголошує, що цифровізація формує нові права, відкриває нові, часом достатньо несподівані, аспекти реалізації основних прав і свобод людини і громадянина. З іншого боку, цифровізація здійснює й негативний вплив, створюючи нові загрози реалізації прав людини. Особливо негативний вплив викликає цифрова нерівність між державами та всередині країн, що деякою мірою дискримінує певні групи населення, які не мають якісного доступу до цифрових технологій [2, с. 18]

У сучасній Україні, попри воєнний стан, судді активно беруть участь у розробленні цифрових інструментів для адміністрування правосуддя. Здійснюється їх адаптація до електронного управління документами та механізмів дистанційної участі. Судові адміністратори функціонують як «операційні новатори», які втілюють цифрову політику в практиці судочинства. О. Гиляка слушно відзначає, що в сучасний період ризики порушення прав і свобод громадян (зокрема, недоторканності приватного життя), що виникають у зв'язку із застосуванням систем ШІ, очевидні та не викликають сумнівів. Від того, як у правовому полі буде вирішено ці питання, багато в чому залежить правова картина світу у найближчому майбутньому [2, с. 22].

У багатьох сучасних державах судова політика надає приклади пріоритетного впровадження технологій та інновацій, які трансформують надання судових послуг. Адміністративно-правові органи здійснюють керівництво технічною інфраструктурою. Забезпечується впровадження систем електронного подання документів та контролю за переходом від традиційних до цифрових процедур. Український правознавець Х. Машталір виявляє особливості сучасної італійської судової політики. Зокрема, Конституційний суд сучасної Республіки Італія покликаний перш за все здійснювати контроль (попередній і подальший) за конституційністю законів та врегульовувати суперечності, що стосуються компетенцій, які виникають між урядом і парламентом, президентом і парламентом, органами судової влади та урядом [3, с. 31].

Результати впровадження реформ цифрового правосуддя мають практичне значення для законодавців у подальшому розвитку та впровадженні цифрових інструментів для різних підсистем судової системи. Окрім державних адміністративно-правових регуляторів, до процесу трансформації приєднуються комерційні технологічні компанії. Вони виступають «зовнішніми інноваторами», які забезпечують технічну інфраструктуру для цифрового правосуддя.

Попри впровадження цифрових інновацій, як уважає Х. Машталір, баланс повноважень у судовій системі сучасної Італії зберігається. Зокрема, Верховний касаційний суд в італійській судовій системі є верховним органом правосуддя у системі судів загальної юрисдикції. Його функціональне призначення полягає у забезпеченні точного й однакового застосування та тлумачення законів, єдності національного об'єктивного права, дотриманні сфер компетенції судів різних юрисдикцій, забезпеченні єдності судової практики, розгляді суперечок щодо розподілу компетенції між судами [3, с. 32].

Керівні принципи для трансформації судової політики щодо конфіденційності та захисту даних забезпечують міжнародні рамки для судових суб'єктів із метою нормативної оцінки питань конфіденційності у цифрових провадженнях. Указані рекомендації встановлюють загальні рамки, які впливають на адаптацію національної судової політики до цифрових змін. Х. Машталір слушно висновує, що процес вдосконалення судової системи України відповідно до вимог європейських стандартів, а також пришвидшення інтеграції України до європейської спільноти потребують більш ретельного дослідження світових принципів побудови судових систем задля запозичення та впровадження правового досвіду [3, с. 33].

Сучасні юристи-практики також виступають як користувачами, так і «агентами змін» цифрових судових систем. Академічний науковий дискурс щодо цифрового правосуддя включає юристів як

ключових учасників, які визначають нові тенденції взаємозв'язку цифрових судових рішень та здійснення процесуальних прав. Н. Оріховська ретельно проаналізувала досвід країн Європейського Союзу, який свідчить про успішне досягнення гендерного паритету в судових системах цих країн, розширення представництва жінок на професійних суддівських посадах завдяки застосуванню концепцій рівних можливостей і справедливості, демократичної легітимності, утилітарного підходу, що втілюються в антидискримінаційних законах, директивах та стратегіях гендерної рівності [5, с. 176].

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) розглядає новітні цифрові технології у судовій політиці передусім із погляду захисту судової доброчесності [10]. Вона залучає численні групи зацікавлених сторін до комплексних дослідницьких ініціатив. Європейське патентне відомство (ЄПВ) досліджує ролі суб'єктів судових інновацій у системних умовах. Спільне дослідження ЄПВ та ECPAC підкреслює роль прав інтелектуальної власності (ПІВ) у стимулюванні зростання та продуктивності в Латинській Америці та Карибському басейні. При цьому виявляються прогалини в інноваційній діяльності та можливості для зміцнення передачі технологій, співпраці та політичних рамок [11].

На тлі зарубіжного досвіду Н. Оріховська слушно вказує, що використання одного концептуального підходу до державної політики впровадження гендерної рівності в судову систему, який базується на принципі рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, не є достатнім для досягнення результату – усунення ознак гендерної дискримінації у професійному середовищі суддів і гендерних диспропорцій у судовій системі України [5, с. 176].

Сучасні користувачі цифрових «послуг судочинства» функціонують як кінцеві «бенефіціари», чий досвід формує політичні пріоритети. Тенденції адміністративно-правового регулювання судової політики включають публічних користувачів судів до числа зацікавлених сторін. На міжнародному рівні артикулюється значення нових технологій та доступність користувачів як прийнятих стандартів [1]. Цифрова досяжність використання судових механізмів та задоволеність судовими практиками стимулюють трансформаційні пріоритети в системах цифрового правосуддя. Прикладом слугує формування антикорупційної судової інфраструктури в сучасній Україні. Р. Чайка та О. Панасюк наголошують, що інституційна модель протидії корупції в Україні за останні роки зазнала принципових трансформацій – від фрагментарного реагування до формування спеціалізованої антикорупційної інфраструктури з чітким функціональним розподілом між превентивними, слідчо-прокурорськими та судовими ланками. Створення й розвиток НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС та ДБР посилили можливості держави щодо розслідування та судового розгляду складних корупційних проваджень, зокрема за участю вищих посадових осіб [6, с. 322].

Адміністративно-правове регулювання судової політики також спрямоване на впровадження електронного управління документами. Його ключовими етапами є електронне подання доказів та дистанційна участь у різних правових системах. Проте академічні дослідницькі установи демонструють емпіричні докази викликів щодо застосування цифрових інструментів у правосудді. Проте Р. Чайка та О. Панасюк наголошують на існуванні низки системних викликів. До них належать неоднорідність судової практики у судах загальної юрисдикції, колізії й прогалини у кримінально-правовому та процесуальному регулюванні, кадровий і ресурсний дефіцит спеціалізованих органів, а також нерівномірний рівень інституційної доброчесності. Розв'язання цих проблем потребує поєднання законодавчих змін (уточнення меж підслідності, удосконалення складів корупційних злочинів, посилення механізмів повернення активів і захисту викривачів) та інституційних рішень (поглиблення спеціалізації суддів і прокурорів, зміцнення внутрішніх систем контролю й управління ризиками, підвищення прозорості конкурсних процедур і забезпечення належного фінансування) [6, с. 322].

Судова політика як об'єкт інституційних і технологічних трансформацій та інновацій демонструє процес поступового пристосування до нових цифрових умов. Профільні міжнародні організації розробляють допоміжні адміністративно-правові засоби для підтримки судів, міністерств юстиції, органів правової допомоги, регуляторних органів, громадянського суспільства та технологічних партнерів із розвитку. Метою цієї активності є просування цифрової трансформації систем правосуддя, орієнтованих на потреби громадян та заснованих на правах людини, шляхом, зокрема, відповідального використання штучного інтелекту.

Висновки. Природа інноваційної трансформації судової політики змінюється в умовах цифрової доби. Актуалізуються потреба врахування специфіки цифрових прав людини та прояви нових суб'єктів

ініціативного виправлення судочинства. Новітні суб'єкти трансформації судової політики охоплюють інститути публічного управління, цифрових медійних активістів, транснаціональних акторів та корпоративних суб'єктів. Їхня участь в адміністративно-правовій корекції судової політики детермінована потребами полегшення доступу, забезпечення відкритості, оптимізації процедур судочинства. Мотивацією є потреби програмування певних конкретних результатів судового процесу та ухвалення типових рішень за нових ситуацій.

Суб'єктність суддів та правознавчої спільноти в умовах просування інновацій значно послаблюється, оскільки пропозиції представників судочинства виступають лише одним із багатьох голосів інноваційного перетворення судової політики. В умовах сучасної України суб'єктність адміністративно-правових інновацій судової політики обмежена військовим станом. Водночас прагнення до змін судової політики артикулюють фахова громадськість та інститути публічного врядування, які здійснюють цифровізацію як комплексний процес перетворення суспільства. Подальший процес та процедура обговорення інноваційних змін судової політики в сучасній Україні у повоєнний період набуває актуальності для подальшого наукового розгляду.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Бєлявська С. Ю. Правові інновації в судовому управлінні: міжнародні правові стандарти й адаптація до них законодавства України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. *Серія «Юриспруденція»*. 2014. Вип. 10–2(1). С. 141–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_10-2(1)__41 (дата звернення: 15.09.2026).

2. Гиляка О. С. Новітні технології та права людини: аналіз деяких критичних проблем цифрової ери. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, № 2. С. 15–30. DOI: https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023.30.2.15

3. Машталір Х. В. Судова система Італійської Республіки: політико-правовий аналіз. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 2. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2016_2_9 (дата звернення: 15.09.2026).

4. Квасневська Н. Д. Судово-правова політика в умовах реформування судоустрою та судочинства: позитивні та проблемні моменти. *Наука і правоохоронна діяльність*. 2015. № 2. С. 80–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2015_2_15 (дата звернення: 15.09.2026).

5. Оріховська Н. В. Концептуальні підходи до державної політики впровадження гендерної рівності в судову систему. *Теорія та практика державного управління.* 2020. Вип. 3. С. 171–178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2020_3_22 (дата звернення: 15.09.2026).

6. Чайка Р. А. Судові та правоохоронні органи України в системі забезпечення антикорупційної політики та утвердження доброчесності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6(3). С. 317–323. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpopr_2025_6(3)__50 (дата звернення: 15.09.2026).

7. Bobek, M. (2015) 'Conclusions: of form and substance in Central European judicial transitions', in M. Bobek (ed.), Central European Judges under the European Influence: *The Transformative Power of the EU Revisited*. Oxford: Hart. 391–418.

8. Judicial Integrity Network Asean. Emerging Technologies And Judicial Integrity In Asean. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2021-12/UNDP-RBAP-Emerging-Technologies-and-Judicial-Integrity-in-ASEAN-2021.pdf

9. Larsson O., Naurin D. Judicial independence and political uncertainty: how the risk of override affects the Court of Justice of the EU. *International Organization*. 2016. No. 70(1). P. 377–408. DOI: https://doi.org/10.1017/S0020818316000047

10. Responsible AI in Justice: Regional Policy Guidance. URL: https://www.undp.org/asia-pacific/publications/algorithm-courtroom

11. Unlocking innovation potential in Latin America and the Caribbean. URL: https://www.epo.org/en/news-events/news/unlocking-innovation-potential-latin-america-and-caribbean

REFERENCES

1. Bieľavska, S. Yu. (2014). Pravovi innovatsii v sudovomu upravlinni: mizhnarodni pravovi standarty y adaptatsiia do nykh zakonodavstva Ukrainy [Legal innovations in judicial management: international legal standards and adaptation of Ukrainian legislation]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Yurysprudentsiia,* (10–2(1)), 141–144. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_10-2(1)__41 [in Ukrainian].

2. Hylaka, O. S. (2023). Novitni tekhnolohii ta prava liudyny: analiz deiakykh krytychnykh problem tsyfrovoi ery [New technologies and human rights: analysis of some critical problems of the digital era]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, *30*(2), 15–30. [in Ukrainian].

3. Mashtalir, Kh. V. (2016). Sudova systema Italiiskoi Respubliky: polityko-pravovyi analiz [Judicial system of the Italian Republic: political and legal analysis]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, (2), 30–33. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2016_2_9 [in Ukrainian].

4. Kvasnevska, N. D. (2015). Sudovo-pravova polityka v umovakh reformuvannia soudoustroiu ta sudochnytstva: pozytyvni ta problemni momenty [Judicial and legal policy in the context of reforming the judicial system and proceedings: positive and problematic aspects]. *Nauka i pravookhoronna diialnist*, (2), 80–85. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2015_2_15 [in Ukrainian].

5. Orikhovska, N. V. (2020). Kontseptualni pidkhody do derzhavnoi polityky uprovadzhennia hendernoi rivnosti v sudovu systemu [Conceptual approaches to state policy on gender equality implementation in the judicial system]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, (3), 171–178. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2020_3_22 [in Ukrainian].

6. Chaika, R. A. (2025). Sudovi ta pravookhoronni orhany Ukrainy v systemi zabezpechennia antykoruptsiinoi polityky ta utverdzhennia dobrochesnosti [Judicial and law enforcement bodies of Ukraine in the system of ensuring anti-corruption policy and integrity]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, (6(3)), 317–323. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpopr_2025_6(3)__50 [in Ukrainian].

7. Bobek, M. (2015). Conclusions: Of form and substance in Central European judicial transitions. In M. Bobek (Ed.), *Central European judges under the European influence: The transformative power of the EU revisited* (pp. 391–418). Hart.

8. Judicial Integrity Network ASEAN. (2021). *Emerging technologies and judicial integrity in ASEAN*. United Nations Development Programme. Retrieved from: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2021-12/UNDP-RBAP-Emerging-Technologies-and-Judicial-Integrity-in-ASEAN-2021.pdf

9. Larsson, O., & Naurin, D. (2016). Judicial independence and political uncertainty: How the risk of override affects the Court of Justice of the EU. *International Organization*, *70*(1), 377–408. https://doi.org/10.1017/S0020818316000047

10. United Nations Development Programme. (n.d.). *Responsible AI in justice: Regional policy guidance*. Retrieved from: https://www.undp.org/asia-pacific/publications/algorithm-courtroom

11. European Patent Office. (2025). *Unlocking innovation potential in Latin America and the Caribbean*. Retrieved from: https://www.epo.org/en/news-events/news/unlocking-innovation-potential-latin-america-and-caribbean

Дата першого надходження статті до видання: 24.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026